

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közölletnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Iskolai évet megnyitó imádság.

Tartotta 1906. szept. 9-én *Csiky Lajos.*

Örök Isten, kinek jóságodban nincsen változás, s ki az vagy ma a te kegyelmedben, aki atyáinknak is gazdag öröksége voltál, Téged áld, téged magasztal az ifju, hogy erőt adsz ő neki törnie a nemes célok felé s téged dicsőít a férfi, hogy tért nyitsz neki a nemes munkára: Néked zeng dicséretet az egész teremtett világ; előtted meghajlik minden térd s buzgó érzelemben feléd száll a mi lelkünknek minden jóindulatja.

Ime, mostan is elküldéd mi hozzánk a te Szentlelkedet, hogy imádságai készítsük magunkat a reánk váró nagy munkára. Ime, midőn ezen új iskolai évnél első reggelén lélekben megjelenünk előtted s esdve kérünk, hogy a *Te jó lelked vezéreljen minket egyenes úton*, ime, úgy érezzük, világosság fénye tündöklik előttünk, ígéretnek hangja zendül meg fülünkben: azt hirdeted nekünk, arra hívsz fel minket: jöjjetek én hozzám buzgó imádságban, megáldom munkátok örök kegyelemből.

Fogadd el menyei jó Atyánk, halánk rebegését azon te végtelen szeretetedért, hogy a pihenésnek napjai alatt megedzted a mi lelkünk és testünk erejét a további munkára, hogy visszahoztál minket a mi tápláló anyáknak, a főiskolának falai közé. Áldunk tégedet, hogy megnyitád újra a kütfőnek száját, melyből a tudomány, a világosság és a hit forrásai csörgedeznek felénk. Bizony Atyánk, nagy a te kegyelmed mihozzánk, hogy a folyton viruló ifjúságban mind újra élő köveket építesz a te háznak fundamentomául.

Kérünk, légy velünk ezen új iskolai esztendőnek napjaiban is. Bátorítsd új küzdelemre azokat, kik ismerik már e pálya nehéz fáradaimait; tüzz világító fényt az elé, ki most lép ki itt a tengernek vizére. Vezesd karjaidon az ifjút, hogy a *mi fiaink legyenek olyanok mint a nevedő plánták*, s emeld a mi iskolánk falai között magasra a gyermeket, hogy virágozzék majdan, mint a Libánus cédrusa. Óh Atyánk, áraszd szét fölöttünk a te dicsőségednek napfényét, hogy te reád nézve, szent Fiad tudományát tanulva, haladjanak a te gyermekeid a cél felé, mely hitet kíván, igazságot szeret s fényes világosságban tündököl.

Adj erőt a tanároknak, hogy terjesszék a te ismerettedet. Hadd legyenek ők a tudománynak világító fáklyái, a hitnek bajnokai. Bizd meg őket kegyelmed szerint, hogy hiv sáfároknak találtsanak te előtted. Teljesítsd be, Atyánk, a szülék várákosását, melylyel fiaik jövődjére tekintenek. Ne engedd megszégyenülni az apák reménységét és az anyák álmát váltsd édes valóra, áldások Istene!

Óh Atyánk, terjeszd ki védő szárnyaidat szent Fiadnak egyháza fölött. Hadd legyen ebben egy a hit, erős a szeretet s biztató a remény, hogy falait nem tudja földre tiporni semminemű viaszály. Vedd kegyelmedbe közelebb a mi egyházkerületünket; áldd meg ennek vezéreit, egyházi és világi férfait, nagyjait és kicsinyeit, hogy a csendesség és jó békeség lelke egygyé tegyen minket mindnyájunkat a te szent Fiad által.

Hazát is addál mi nekünk jó atyánk, óh tedd boldoggá ennek népeit és áldd meg a mi városunkat, melyben nekünk lakozást addál. Jó Atyánk Istenünk, mi várjuk a te megszabadításodat. Hittel tekintünk rád, téled kérünk áldást. Óh vezess minket a te utaidon, hogy annak éljünk a mi sziveinkben, a ki minket megváltott az örök életre. Ámen.

A belhivatalnokok adója.

Hirt adtunk róla, hogy az új közoktatásügyi államtitkár fogja a zsinati törvények szentesítése körüli munkákat teljesíteni, a mely célból a törvények hiteles szövege neki már régen át is adatott.

Ellehetünk készülve tehát és várjuk is, hogy az új zsinati törvények a szükséges felsőbb jóváhagyással ellátva, minél hamarabb leérkeznek és öszre kelve, de legfeljebb tavasszal az egyházkerületi gyűlések az életbeléptetés módoszatait is megállapíthatják s ez az életbeléptetés a jövő év folyamán valósággá válik.

Nem osztjuk azok reménykedését, a kik az új törvényektől egyházi állapotaink rohamos átalakulását várják, mert tudjuk, hogy a pusztá paragrafusokkal más szellemet és más lelket teremteni nem lehet, mindazonáltal bizalommal nézünk az új idők elébe.

De tudatában vagyunk a sokban változott helyzet folytán beálló nagy nehézségeknek is. Ezek a nehézségek egy ponton sem maradnak el és főleg az adózás körüli zürzavarban fognak tetőzödni. De baj lesz a presbiter választásnál, a nagy városi egyházak parochiális köreinél is és általában mindenütt a hol újítás vagy a régitől eltérés történik. Nehezen fog menni a belhivatalnok adó alá vétele is.

Ez az intézmény amilyen helyes elvileg és az egyenlőség eszméjéből folyó, éppen olyan igazságtalan a gyakorlatban, mindaddig míg a belhivatalnokok helyzete a szükség és a kor követelménye szerint rendezve nincsen.

Ez az adó csak akkor lett volna célszerűen kivethető, midőn a lelkészek, tanítók és tanárok fizetése elérte már azon határt, a melynél az egyén és család létfeltétele teljesen biztosítva van, a tehetség és végzett munka pedig megfelelő jutalmazást talált.

Ez minálunk eddig még nem történt meg s így ez az adó, mely ismételem elvileg az egyenlőség eszméjéből folyik, még nem lett volna tényleg kivethető.

Az is kérdés, hogy az egyetemes egyház azon intézkedése, miszerint az illetők minden megkérdezése és alkotmányos képviselése nélkül intézkedett, megfelel-e a mi autonomiánk szellemének és alapelveinek?

Nekem legalább aggályosnak látszik ez a körülmény, és úgy gondolom, hogy a zsinat tulajdonképpen csak azon egyházak belhivatalnokaira nézve intézkedett, a mely egyházak az új adótörvények kedvezményeit igénybe veszik. Ellenben a többi nem kongruás és nem is 10% felüli államsegélyes egyházak (milyen bábél

lesz még itt e kérdés körül); a melyeknek régi fizetés megállapítási joguk megmaradt, felmenthetik a belhivatalnokokat e kötelezettség alól mindenütt, a hol a lelkészi fizetés legalább a 2400 koronát elnem éri.

Mindez azonban csak elvi fejtegetés, ünnep utáni kántálás és eső utáni köpenyeg.

A zsinati törvények megadván hozzá a formális jogot, a kivetés a belhivatalnokokra is kiterjesztetik és a belhivatalnokok inkább belenyugosznak a szükös jövedelem csonkulásába, sem hogy pereljenek.

Fizetni fog tehát ezután egyházi adót a pap is, a tanító is. Ezzel a ténnyel számolt el a nagykarolyi egyházmegye s erre vagyunk elkészülve mindnyájan.

A nagykarolyi egyházmegye azonban a köteles belenyugvás mellett még magasabbra is nézett. Felvetette az eszmét, hogy a belhivatalnokok egyházi adója a debreceni egyetemre fordíttassék.

Ez a javaslat és ez az eszme eddig nem részesült kellő méltánylásban.

Most a zsinati törvények életbeléptetése és a böszörményi nagy napok előtt méltó is, ideje is ráirányítani a közfigyelmet.

Legyünk vele tisztában, hogy mi a legteljesebb tudományos intézmények nélkül meg nem élhetünk. Már is döbrentő jelenségei látszanak annak a fogyatkozásnak, hogy a tudomány és irodalom mezején a vezetés kezünkől teljesen kisziklott s a mi miatt vezető szerepünk a magyar közélet terén is elveszett.

Életkérdés ránk nézve a ref. egyetem s az egyetemet fájdalom csak magunk építhetjük meg egyedül.

A lutheránusok már is visszavonulnak s ezzel meghúzzák maguk felett a halálharangot. A magyar protestantizmus útja elválik tőlük és mindaz aki magyar, mindaz aki a szabad prot. szellemet vallja lassan más utra tér.

Kifognak tartani az ügy mellett az egyetemes konvent és a kerületek többsége. És kitarának főleg a kik a magyar ref. egyház egyetemes érdekeit képviselik, az egyházak és a lelkészek, akik elnyert diplomájuk és megszerzett képessítetésük után szabadon követhetik a *belső hivatást* és az egyházak által történő külső meghívást is. A belhivatalnoki testület egyező érdekein és közös törekvésein és közös szenvedésein sok megtordul, azért itt a szervezkedés elengedhetetlen. De fő az, hogy a lelkekben is egyenlő érzelmek és meggyőződés kelljen, hogy olyan dologban, a mely igazi egyetemes érdek mindnyájan egyesüljünk.

Ilyen egyetemes érdek, a zsinat által is felismert közszükség a debreceni egyetem. A nagy-

károlyi egyházmegye azon indítványt tette, hogy a behivatalnokok egyházi adójukat e célra ajánlják és fizessék.

Vegyék fontolóra ez indítványt az egyházmegyék, de maguk a lelkészi, tanítói és tanári körök is és fogadják el azt. 2000 lelkész, két annyi tanító, a százakra menő tanárok után sok kevés is sokra gyűl, legalább is 20,000 korona. Ez összeg fele eltarthat egy tanszéket, fele pedig az ajánlók gyermekei részére lehet ösztöndíj alap.

Poroszország akkor tette ie nagysága alapját, midőn a Napoleon elleni harcokban leveretve a berlini egyetem megalapítására a német vámszövetség megalkotására vetette magát és közös nagy célok kitűzésére emelte fel a lelkét.

Az idők nem kedvezőek ránk magyar kalvinistákra. Erősek is ketségbeesnek a jövőn. Emeljük hát magasabbra tekintetünk. Egyesüljünk a magyar ref. egyetem megépítésében s hogy ezt is megépíthessük, szervezkedjünk magunk is mint ref. papi testület.

Dr. Ferenczy Gyula.

TANÜGY.

Főjegyzői jelentés az országos ref. tanáregyesület múlt évi működéséről.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Egyesületünk 16 hónapi munkásságáról kívánok beszámolni. Ennyi idő telt el legközelebbi közgyűlésünk óta. Örömmel és büszkeséggel jelenthetem, hogy a lefolyt esztendőben egyesületünk szellemi téren gazdag eredményt ért el, s csendben, zajtalanul, de hiven és buzgósággal fáradozott a reá bizottakban.

A külső viszonyok erős, hogy ne mondjam erőszakos és kényszerítő nyomása alatt éreznünk kellett, hogy az egyesületünk elé tűzött célnak arra a részére kell teljes tevékenységünket fordítanunk, melynek a megvalósításán zavartalanul és sikerrel munnálkodhattunk s mutathatjuk meg egyesületünk erejét és képességét. Így jutott az elmúlt esztendőben széles mező és kedvező termés egyesületünk irodalmi vállalatának és munkásságának.

A folyvást forrongó, változó, válságos közállapotok, a közéletünkben, hiányzó nyugalom és biztosság, melyek a társadalom minden rétegét s így a tanügy munkásait is szakadatlan izgatottságban és várakozásban tartották, lehetetlenné tették minden olyan lépésnek a sikerét, mely akár az anyagiakban való előhaldásra, akár a tanügy politikára vonatkozott. S mikor végül a legutóbbi időkben a zilált helyzetből való kibontakozás elkövetkezett, azonnal éltünk az alkalommal, hogy életbe vágó bajainkra s részben sebeinkre orvoslást kérjünk a kormánytól amennyiben azt fennálló törvényeink és autonómikus szervezetünk megengedik.

Erősen kell hangsúlyoznom az utóbbiakat, egyszerűsmind hivatkozom alapszabályainkra is, mert sajnálatos jelenségekkel találkozunk, amikre e helyen és alkalom-

mal rámutatni kötelességemnek tartom. Az állami mindenhatóság elve, a kormányoktól való függés gondolata kezdi befészkelni magát református iskolák tanárainak elméjébe. Autonomia, egyházi hatóság hova tovább szinte üres fogalomná válik, többeknél kicsinylés tárgya, vagy a maga valóságában teljesen ismeretlen. Legutóbbi konventi gyűlésünk, meg az Orsz. Középisk. Tanáregyesület Közlönyének lapjai tehetnek bizonyosságot arról a szomoruan meggyengült egyházas tudatról és érzésről, mellyel *egynémely* református tanár a mi legnagyobb erőségünknek, autonómiánk elvetésével magát az állami mindenhatóság karjaiba igyekszik dobni. Ugy gondolom, hogy egyesületünknek a leghatározottabban el kell itélni a kebelében, egyes tagjai részéről fölmerült minden olyan különöz törekvést és nézetet, mely egyházi és iskolai autonómiánk bástyáit lerombolni próbálja s azzal szemben az államkormányban látja egyedüli palládiumát. Ily ferde felfogásnak ez az egyesület nem lehet táplálója, különben hogyan munkálhatná azt a célt, melyet az alapszabály ekként határoz meg: „az egyesületnek közös erővel kell működni azon, hogy a hazai református felső és középiskolák, a prot. szellem fenntartása mellett, a jelenkor kívánalmainak mindenben megfelelően, önkormányzati jogaikat, történeti multjokhoz hiven, jövőjük biztosítására s fontos nemzeti hivatásuk betöltésére használják?”

De lehetetlen a református tanárság körében folyton szaporodó, szomorú jelenségekből s észlelhető elégtelenségből *egyházunknak is tanúságot nem meríteni.* Azt nevezetesen, hogy tőle telhetőleg igyekezzék a tanárságot minél szorosabban kapcsolni az egyház testéhez, minél nagyobb teret adni neki a közegyház munkájában s minél jobban lekötni kedvét és erejét az iskolán kívül is az egyház építésében. Fájdalom, nem tudni mi okból, bizonyos ellenkező áramlatot látunk, mely legközelebbi szintünk többségét is elragadta s néhány olyan törvény alkotására birta, melyek csak elkeseredést szülhetnek s az egyházhoz való ragaszkodás érzetét kisebbsíthetik. Sőt nem is annyira az az egy pár sérelmes törvényeikk fáj a református tanárságnak, mint inkább azt a szellem, mely azt létre hozta, s amely a tanárságot az egyházi közügyek vezetésétől félretolná, munkásságát, érdekeit minél szűkebb körre szorítani igyekszik és amely szellemnek sajnálatos jeleivel egyházi közgyűléseiken majdnem mindenfelé találkozunk.

Egyesületünknek, természetesen nem lehet célja a fölszínre vetődött érdektellentétek és kedvezőtlen hangulat kiélesítése, hanem azoknak lehető kiegyenlítése és megjavítása. Mi ref. tanárok az egyház fiai vagyunk, ez a mi közös alma materünk s ha néha egyik kezével ver is, meg kell csókolnunk a másikat, amellyel áldást oszt. Arra kell mindnyájunknak vállatva működünk, hogy sokszor elkeserítő, nehéz helyzetünkben is megmaradjunk hivatásunk magaslatán, hivek egyházunkhoz, őseink tradícióihoz, ahhoz az önzetlen, nemes, önfeláldozó elhatározáshoz, melynek minden református tanárt kísérni és lelkesíteni kell pályáján. De ez nem zárja ki, hogy az igazság és méltányosság szerint, az egyházi alkotmány keretein belül jogainkért bátran és teljes erővel ne küzdjünk. Ez a küzdelem egyenes feladata egyesületünknek. Tettük és tesszük is. Csak arra kell vigyáznunk, hogy mindig elvekért küzdjünk s küzdelmeinket ne vonja le az utilitarismus vagy éppen a materialismus posványába, mert könnyen abba a gyanuba jutunk, hogy egyesületünk nem magasabb célkért alakult és munkál, hanem olyan érdekcsoport, mely minduntalan a saját anyagi hasznát hajhássza.

Jól tudom, hogy egyesületünknek nem szabad figyelmen kívül hagyni a megélhetésre, a testre tartozó dolgokat sem; eddigi fennállásunk, sőt a közelébb lefolyt év is tanúsítja, hogy e rendbeli feladatának igyekezett megfelelni, de hiba volna, ha unos-untig csak anyagi ellátásunk kérdésével foglalkoznánk. Azokat különben, akik talán ilyen felfogásnak hódolnak, mert lehetnek közöttünk ilyenek, a mai társadalom utilitárius iránya ragadta el.

Az az utilitárius irány, mely már az iskolák falait is döngeti. Tudósok és tudatlanok, szakértők és laikusok, egyaránt kezdik hirdetni, hogy az iskola csak olyasmit tanítson, ami az életre közvetlen haszonnal jár, ami kenyeret szerez. Tudjuk mindnyájan, elnökünk megnyitó beszédében metsző bírálattal tárgyalta, hogy ebből a szempontból a mult télen milyen támadás indult meg, főként a középisk. oktatás ellen s némiképpen ennek hatása alatt milyen radikális kormányjavaslat is került egy értekezleten tárgyalásra. Gondoskodtunk róla, hogy mostani közgyűlésünk egyik felolvasása ezt a fontos kérdést is szellőztesse s ennek alapján egyesületünk nyilváníthassa ez ügyben a maga véleményét.

A társadalom utilitárius és iskolakönyvítő iránya hozta létre az *új érettségi vizsgálati utasítást is*, mellyel egyesületünk választmánya az 1905. dec. 29-én tartott gyűlésén foglalkozott elnökünk előadása kapcsán, tiltakozván az utasítás ellen, mint amely ellenkezik a középisk. törvényvel és leszállítja a középiskola színvonalát. Csak sajnálni lehet, hogy egy alkotmányellenes kormány sic volo, sic jubeoja autonóm egyházi és iskolai hatóságainkat ellentállásra nem sarkalta s ennél fogva a legutóbbi érettségi vizsgálatokat mindenütt az új utasítás értelmében tartották meg.

A fentebb említett választmányi gyűlés adott megbízást a közgyűléstől nyert felhatalmazásnál fogva a *VIII. o. oknyomozó magyar történelem* megírására nézve is. A bizalom egyhangulag Kiss Lajos tagtársunkat, az ismert nevű történelmi tankönyv írórt érte, aki azt azzal a szép nyilatkozattal fogadta el, hogy teljes erejével törekszik megfelelni a kiténtető megbízatásnak s a könyvével elérendő sikert tanári pályája legfőbb dicsőségének fogja tartani.

A *gimm. magyar olvasókönyvek* készítésére régebben kiküldött bizottság is eredményes munkásságot fejtett ki ebben az esztendőben. A nyugalomba vonuló Váró Ferenc a bizottság elnökségéről és tagságáról lemondván helyébe központi igazgatóságunk elnökül dr. Gulyás Istvánt, szerkesztőbizottsági tagul Fejes Aron tagtársainkat választotta. A dr. Gulyás István elnöki tevékenysége következtében gyorsabb mozgásnak indult munka a mult tavasszal megtermette első gyümölcsét, a gimm. I. o. számára készített prot. szellemű magyar olvasókönyvet. Előállítói dr. Gulyás István és dr. Mitrovics Gyula. A könyvet a szerkesztő bizottság minden tagja átnézte és megbírált. Az ő megjegyzéseik alapján javított művet központi igazgatóságunk kiadásra elfogadta s ma már, mint közgyűlésünk asztalán látható, a tankönyv a lehető legcélyszerűbb és legszebb kiállításban készen van s várja a prot. iskoláinkba való bevezetést, melynek érdekében a központi igazgatóságunk már korábban küldött szét az egyes tanárkarokhoz, körleveleket, s kétségkívül nem eredménytelenül. Ezentul évenként sorban kerülnek kiadásra a gimm. magyar olvasókönyvek s gondja lesz központi igazgatóságunknak a tankönyvek egyházi és állami approbációjára is.

Egyesületünk tankönyveinek kiadására nézve a legelőkelőbb fővárosi tankönyvkiadó cégek (Franklin, Athe-

naum, Révai-Stampfel, Hornyánszky V.) nyújtottak be ajánlatot. Ezekkel szemben, mint minden tekintetben a legkedvezőbbet, a debreceni *Hegedűs S. és Sándor I. könyvkiadó-cég* ajánlatát fogadta el központi igazgatóságunk, mint a mely az egyesületnek jelentékeny haszonrészedést juttat amellet, hogy a szellemi és anyagi előállítás minden költségét fedezi. A céggel összes tankönyvkiadványaikra megkötöttük a szerződést, melynek pontjait választmányuk jelentései kapcsán ismertetjük.

Nevezetes eseménye a lefolyt esztendőnek annak a nagyfontosságú irodalmi vállalatnak a megindítása, mely ref. közép és felsőiskolai oktatásügyünk multjának földerítése által a hazai művelődéstörténetre nézve méltán jelentős mozzanatnak mondható. Érttem a *Ref. Iskolatörténeti Adattárt*, melynek tevékeny és szakavatott szerkesztőjeül Thury Etele tagtársunkat, a jól ismert egyháztörténetirót és adatkutatót sikerült megnyernünk, a ki derék és buzgó munkatársakat gyűjtven maga köré, mult közgyűlésünk óta fáradhatatlan szorgalommal összeállította az adattár szerkesztését. A nagy-érdekű, vaskos, mintegy 26 nyelvet tartalmazó iv terjedelmű kötet kevés híján immár kinyomva van s szerkesztője büszke és boldog örömmel hozta el bemutatás végett közgyűlésünkre. Mi is örömmel és meglelégedéssel fogadjuk s ez után teljes reménységgel tekintünk a többi kötet megjelenése elé. Sajnos, e tetemes kiadással járó vállalatunk anyagi segélyezésére a Magyar Prot. Irodalmi Társaságot nem sikerült megnyernünk. Kérelmünk eredménytelen maradt s egyelőre magára van hagyatva egyesületünk. De hisszük, hogy a felmutatandó eredmény láttára ugy az említett társaságtól, mint más irodalmi, közművelődési intézetektől, nemkülönben a hazai közoktatásügyi kormánytól, ugyszintén iskolai hatóságainktól is nyerünk olyan anyagi támogatást, amelylyel bizton nézhetünk a vállalat jövője elé.

Mult közgyűlésünk, a vallástanárok értekezletének indítványára, lelkesen fölkarolta a *prot. ifjusági lap* eszméjét is s határozata alapján központi igazgatóságunk szintén a Magyar Prot. Irodalmi társaságot kereste meg, hogy, mivel egyesületünk csekély s más részről erősen igénybe vett anyagi erejénél fogva egy ilyen lap kiadására nem vállalkozhatik, ő indítsa meg azt a lapot, mely a mai korban ifjuságunk prot. szellemű vallásos nevelése körül nagy ürt betölteni lesz hivatva. Am erre a kérelmünkre sem kaptunk kedvező választ. A Prot. Irodalmi Társaság, az eszme helyeslése mellett, maga is szegénységére és sokképpen lefoglalt jövedelmére hivatkozással tért ki a kérelem teljesítése elől. Ily körülmények közt választmányunk szomorú lemondással gondolt arra, hogy a szép és üdvös eszme közeli megvalósítása nem remélhető, hacsak egy rátermett, elszánt, lelkes tagtársunk nem vállalkozik e lap megindítására, amelyet erkölcsileg, s amennyiben lehet anyagilag is támogatni választmányunk az egyesület kötelességének nyilvánította. Ezek után tagtársaink közül többen, de főként a Prot. Egyh. és Isk. Lap szerkesztője és munkatársai lelkes szóval és cikkeken keltek az ifj. lap védelmére és sürgették annak megvalósítását. Központi igazgatóságunk is módokat keresett, melyek mellett a lapot letesíteni lehetne. Ekkor állott elő *lic. Rác Kálmán* tagtársunk s kinyilatkoztatta, hogy ő mint magánvállalkozó, kész egy vallásos ifjusági lapot, egyesületünk erkölcsi támogatása mellett letesíteni. Beadványa, illetve laptervezete jelen közgyűlésünk egyik tárgya lesz. Minden esetre örvendenünk kell azon, hogy akadt oly ügybuzgó, lelkes egyén aki hajlandó idejét és

erejét áldozni ezért a nemes és jó ügyért. Vajha igyekezete minden tekintetben kellő sikert érhetne!

Itt említem meg, hogy egyesületünk rég ohajtott *tanügyi folyóiratának* mielőbbi létrehozására is a legkedvezőbb kilátásunk van s erre vonatkozólag egy indítványt terjeszt választmányunk mostani közgyűlésünk elé.

Ennyi kedvező s öröme hangoló irodalmi esemény után szinte rosszul esik jelentenem, hogy *egyesületünk pályatételére*, a debreceni kollégiumot és partikuláit tárgyaló tanügytörténeti tanulmányra, a kitűzött határidőig, 1905. dec. 31-ig egyetlen pályamunka sem érkezett be. Választmányunk az újabb pályázattól sikert nem várhatván, azt javasolja, hogy a pályadíj, a debreceni ref. egyháztól följánlott 50 drb. arany, az egyh. presbiteriumának beleegyezésével, az Iskolatörténeti Adattár kiadására fordítassék.

Előbb vittük a lefolyt esztendőben az *énektantervi utasítás* és az ezt követő énekelméleti- és énekgyakorlókönyv ügyét is. Bekértük az utasításra nézve a szaktanárok véleményét s ezeket kiadtuk egy szakbizottságnak javaslattétel végett. A bizottság tagjai: H. Bathó János, Ivánka Zoltán, Seprődy János és Varga József tagtársaink, akik munkálatukat jelen közgyűlésünkre be is nyújtották.

Az énektantervvel és annak utasításával szoros kapcsolatban van nálunk reformátusoknál a *vallásitanítási tanterv* és az ahhoz készítenő utasítás. Szükségképpen következik tehát, hogy az énektantervi utasítás elkészülte után a vallásitanítási tanterv készítésére kerül a sor. Nagy hiányát érezzük ennek. A konventi tantervhez fűzött s csak a legfőbb methodikai elveket tartalmazó megjegyzések nagyon is elégtelenek a tantárgyak módszeres kezelésére nézve. De míg a többi tárgyra bőszes utbaigazításokat talál a tanár az állami tantervhez készített utasításokban, addig a vallás és énektanároknak ilyen utasítások nem állanak rendelkezésükre. Azért egyesületünknek a feladata azokat elkészítenni s a teljesen szétágazó, sokszor ötletszerű tanítási eljárást biztos és egységes mederbe terelni. E tekintetben már egyes tagtársaink, amint az Erdélyi Prot. Lapban, Debreceni Prot. Lapban és a Prot. Egyh. és Isk. Lapban legközelebb olvashattuk, megindították a komoly előmunkálatot. Nagy segítségére lesz a vallásitanítás ügyének a nemsokára megjelenő Szemelvényes Bibliai Olvasókönyv, melyet a konvent kiadásában bizonyára követni fog a tantervbe fölvetett vallásos olvasókönyv s végül a vallásitanításhoz szükséges szemléltető képek sorozata is, melyek kiadását, a tiszántuli ref. tanáregyesület fölterjesztésére, az egyetemes tanügyi bizottság már régebben munkába vette, de amelyek közül eddig a f. évben a *Bocskay ünnepek* alkalmából csak az egy Bocskay kép jelent meg. Szívünk szerint örvendünk ennek a szép képnek s örvendünk a prot. egyházunkban mindenféle megtartott, tanuságos, lélekemelő s irodalmilag is gazdag eredményeket szülő Bocskay ünnepeknek, mert a mi egyesületünk volt az, amely ennek az esztendőnek a megünneplését indítványozta.

Egyháztörténelmünk kimagasló eseményeinek és alakjainak időszerű föllevenítése és isk. megünneplése amennyire kedves kötelességünk, éppannyira nagy hatással is szokott lenni nemesak a tanulóifjúságra, hanem reánk tanárookra is. Mindmegannyi galvánáramlat egy-egy ilyen ünnepély, amely fölrázza lelkiismeretünket, erősíti, mélyíti egyházas érzésünket és gondolkodásunkat. Dicső hagyományománkok ezek, amelyeket ápolnunk s amelyeknek szellemében a jövő tanári nem-

zedéket nevelnünk s egyházunkhoz kötnünk kell. Sok ilyen van ami isk. életünkben, épp azért törekedtünk és törekszünk is arra, hogy tanárjelöltjeinknek mód és alkalom nyujtassék a *gyakorlati képzés* tekintetében, főként fejlettebb isk. étellel bíró, régi tanintézetekben. Igyekezettünket eddig, sajnos, nem koronázta siker. Az országos tanügyi kormány ugyan a mult isk. évben több középiskolában helyezte el tanárjelölteket, hogy ott gyakorlatilag képezzék magukat, de mint tudjuk a felekezeti tanintézeteket általában mellőzte, annak ellenére, hogy az orsz. középisk. tanáregyesület fölterjesztésében ezt egyenesen kívánta. Ebben ismét azt a szűkkeblű megkülönböztetést látjuk, mellyel az állami tanintézetek és tanárok előnyére mi felekezeti tanintézetek és tanárok gyakran találkozunk, s melyet elnökünk megnyitó beszédeben rendkívül frappáns és éles világitásban mutatott be.

Felhívásunkra az egyházkerületek helyeselték a gyakorlati tanárképzés eszméjét, fel is szözlítették egy pár gimnázium tanárkarát, hogy adjon javaslatot az eszme megvalósítására, de eddig csak az egyetlen sárospataki főgimnázium tett sikertelen kísérletet arra nézve, hogy egy tanárjelöltet kebelében gyakorlatilag kiképezzen.

Állami, alkotmányos életünknek a hosszú válság után közlebb történt helyreállítását sietett egyesületünk vezetősége fölhasználni arra, hogy anyagi megrövidítésünkre, régi sebeinkre országos törvényeink, s az igazság és méltányosság alapján orvoslást kérjen. E célból népes küldöttség útján kereste föl f. évi június hó 6-án *Kossuth Ferenc* kereskedelemügyi és *gróf Apponyi Albert* vallás- és közoktatásügyi minisztereket, akik előtt elnökünk tolmácsolta érvekben gazdag, hathatós beszédekben egyesületünk kérelmét, t. i. a *vasuti kedvezményeknek* egyesületünk kérelmét, melyre nézve memorandumot is nyújtottunk át Kossuth Ferenc miniszternek, — továbbá a ref. tanárok *fizetésének állami kiegészítését*. Az elsőre nézve, habár a legjobb reménységet merítettünk a miniszter szavaiból, mindeddig nem történt semmi; a miniszternek a költségvetés képviselőházi tárgyalása alkalmával ez ügyben történt felszólásra adott válasza szerint a *kérdést tanulmányozzák*. Várnunk kell tehát a tanulmányozás eredményét. — Másik kérelmünkre a vallás- és közoktatásügyi miniszterium ez idei, már elfogadott költségvetésében találjuk a feleletet abban a 300 ezer koronában, melyet a felekezeti és törvényhatósági középiskolák tanárai fizetésének rendezésére ez évi július 1-től folyósítottak. Ez a rendezés mint azt a mult évi közgyűlésünk alkalmával tartott értekezletünkön kifejtettük, csakis az 1904. évi I. t.-cikk alapján történhetik, de a módokat most még nem tudhatjuk.

Mint eddig, úgy az elmúlt esztendőben is szeretettel ápoltuk s tartottuk fenn az Orsz. Középisk. Tanáregyesülettel való testvéries, jó viszonyt. Képviselőinket elküldöttük gyűlésére, ahol elnökünk fejezte ki egyesületünk szives üdvözlését. Viszont itt láttuk és tiszteltük körünkben most is a testvér egyesület érdemes képviselőjét.

Kiváló örömeinkre szolgál, hogy jelen *közgyűlésünket* e nagymultu és dicsőséges életű főiskola érdemes előjáróságának és tanárkarának szives meghívása folytán itt tarthatjuk. E közgyűlés előkészítése is egyik jelentős része volt egyesületünk munkásságának. Nemkülönbön *egyesületi évkönyvünk* 4-ik évfolyamának összeállítása, kinyomatása és a tagok számára való megküldése.

Egyesületünk a mult évben halálozás és kilépés

folytán veszített 7 tagot s új belépések által nyert 35 tagot. Van egyesületünknek jelenleg 10 tiszteletbeli 23 alapító 31 pártoló 418 rendes összesen 482 tagja.

Elhunyt a múlt évben egyesületünk tagjai közül egy sokérdemű férfi, az utolsó classikus professzor, ahogy *Ádám Gerzson* kir. tanácsost s nagykőrösi nyug. főgymn. igazgatót nevezte nekrológiájában H. Kiss Kálmán tagtársunk. Helye egyesületünk választmányában is betöltésre vár. Elhált továbbá váratlanul, erőteljes férfikorban, békési főgymnásiumunk tevékeny igazgató tanára közgyűléseink buzgó s minden iránt érdeklődő látogatója, *Osváth Ferenc*, akinek helyére választmányunkba a békési tanárkar *Körber Tivadar* tagtársunkat választotta. Végül megemléskedett a kór ifjan *Sükösd Gyula* hőmezővásárhelyi tagtársunkat is. Mondjunk áldást halotnaink nyugvó poraira s őrizzük kegyelettel emlékezetüket!

Jelentésemet azzal a hő óhajással zárom be, hogy egyesületünket a hazai közművelődés, a ref. tanügy és tanárság javára a Gondviselés vigye folyvást előbb az egyetértő munkásság és a korszerű haladás útján!

S. Szabó József.

KÖZÉLETÜNK.

A beregi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A beregi egyházmegye e hónap 5-én tartotta meg rendes őszi közgyűlését Sütő Kálmán esperes és Uray Imre e. m. gondnok elnöklése alatt. Esperes ur szép imádsággal megnyitván a gyűlést, az esperesi időszak jelentős olvasatát fel, a melyet a közgyűlés örvendetes tudomásul vett, a tett intézkedéseket jóváhagyta, hogy egyházmegyénk a H.-bősörményben tartandó Bocskay ünnepen minél nagyobb számmal legyen képviselve, általános helyesléssel fogadta a közgyűlés. Az erre a célra kibocsátott íven mintegy 30-an iratkoztak fel s még több jelentkezés is várható, úgy hogy egyházmegyénk a magyar protestantizmus ez országos ünnepén valóban imponáló módon vesz részt. Nagy és egyhangú lelkesedéssel csatlakozott a közgyűlés azon javaslatához is, hogy közszertetben és tiszteletben álló egyházkerületi főgondnokunkat gr. Dégenfeld József urat 10 éves főgondnoksága alkalmából üdvözljük. Az egész közgyűlés úgy, mint az azt alkotó tagok egyenként is, teljes szívvvel s lélekkel méltányolják azt az odaadó ragaszkodást, buzgóságot, aldozatkészséget s önzetlen munkásságot, melyet főgondnokunk a magyar református egyház, közelebről pedig kerületünk s annak egyházi érdekében kifejt s e munkásságának nagyrabecsülését, egyénisége iránt érzett őszinte szeretétét mutatta meg egyházmegyénk akkor, a midőn üdvözlését egy szívvvel s egy lélekkel elhatározta. Az ő Istene a mi Istenünk tartsa meg őt még igen sokáig mindnyájunk örömére kálvinista Sionunk erősségére!

A Csoó Zsigmond elhalálozásával, Simon Andor lemondásával megüresedett két tanácsbírói állás töltetett be. Az egyházak szavazatainak többségével a diszes tisztségre Bánóczy Endre jándi s Mizsák Péter b.-somi lelkész egyházmegyei főjegyző választattak meg. A megválasztott két tanácsbíró az esküt a zonnal letette s helyét a gyűlés élénk éljenzése s jó kívánsága

mellett elfoglalta. Teremjen az ő munkásságuk hasznos gyümölcsöket egyházunk javára, Isten dicsőségére!

A tanügyi bizottsági elnök jelentésének tudomásul vétele után Gyarmathi József fonsi lelkésznek, az 1848: XX. t.-c. végrehajtása ügyében, beadott indítványa került tárgyalás alá. A felszólalók s maga a közgyűlés is, bár rokonszenvvel fogadták az indítványt, csak az utját nem látták eléggé célra vezetőnek, hanem nagy társadalmi akciót tartanak szükségesnek, a melyhez annak idején csatlakozhatnék a hivatalos egyházmegye is. Indítványozó ennek folytán indítványát visszavonta. Három tanítói fizetés kiegészítésre vonatkozó püspöki leiratokat tudomásul vette a közgyűlés. A badalói, mátyusi, b.-dédai, b.-daróci, makkosjánosii egyházak kölcsönkérvényét, a makkosjánosii egyház telekeladását, a balazséri egyház csere szerződését a közgyűlés jóváhagyta. A kislónyai felekezeti iskola megszűnését újból tudomásul vette a közgyűlés s ily értelmű felterjesztést küld az egyh. ker. közgyűlés elé is, mert az egyház nem adta át iskoláját az államnak, de mégis megszűnt az s ezt tudomásul kellett venni, miután egyetlen növendéke sincs a felekezeti iskolának. Az állami iskolát Kis- és Nagylónya határvonalán állították föl s az egyháztagok, az iskolai terhektől szabadulandók, (?) az állam iskolába adták gyermekeiket. A derceni egyház iskolaügyének rendezése céljából küldöttség száll ki. A v.-naményi és derceni lelkész választásokat elrendelte, a segély kérvényeket letárgyalta; Simon Andor a tiszaháti lelkészi kör elnökének ama indítványát, hogy a téli vizitáció legyen tárgyalás végett a lelkészi körökhöz utalta a közgyűlés, miután az indítvány sora más ügyet is érint, a melyeknek megfontolása és tárgyalása föltétlenül szükséges. Simon József s. lelkész az egyház megyébe bekebelezetett. Peley József IV. é. theol. Beregszászba, Barkaszi Károly IV. é. theol. Munkácsra mint s. lelkész, alkalmaztattak püspöki engedéllyel Brujman Károly mátyusi, Bősörményi Andor b.-surányi, Szilágyi József m.-papii, Sütő István hetenyi Szanyi Ferenc b.-dédai kántortanítók választását megerősítette s őket az eskütételekre fölhevta. Az orsz. közalap s orsz. lelkészi gyámintézeti hátralékok szigorú behajtására e. m. ügyészt utasította. Az e. m. lelkészi gyámintézet múlt évi számadását jóváhagyta. Megalkította a missziói bizottságot, melynek tagjai Kallós Tivadar Szabó Albert e. m. tanácsbírák Bertók Béla jegyző. Örvendetes tudomásul vette, hogy a m.-kaszonyi egyház temploma-tornyát kijavíttatta s templomába új orgonát állíttatott be. Nem mulaszthatom el még annak a megemléstét, amit nagy lelkiörömmel teszek, hogy a gyűlésnek egész ideje alatt jelen volt vármegyénk főispánja, Patay András ur ő méltósága is s a tárgyalásokat élénk figyelemmel hallgatta, példát mutatván egyházunk világi tagjainak az egyházi ügyek iránti melegebb érdeklődésre, a melyre sok oldalról szorongatott és sanyargatott egyházunknak oly nagy szüksége volna.

Délután egy közigazgatási s egy fegyelmi ügyben ítélkezett a bíróság.

—a.

IRODALOM.

Dogmatörténelmi mozzanatok a 18. és 19. században. Irta Balogh Ferencz hittanár a debreceni ref. kollégiumban. Második javított kiadás. Az elsőhöz viszonyítva változtatások, hogy a magyarhoni theologiai mozgalmak is rövid felemlítést nyernek a megfelelő helyen, továbbá, hogy több szakasz újabb kidolgozáson ment át. A füzet, mint az első kiadás mondja a „Ker. egyháztörténelem” és „Hitnézetek történelme” c. kézikönyvek pótlásául kíván szolgálni „pályavégzett hittanhallgatók és más érdeklődők” számára. Legyen ez az érdeklődés oly nagy, hogy egy harmadik kiadásban a „későbbre halasztott francia, angol, amerikai, holland theologiai mozgalmak párhuzamos fejtegetése” is helyet foglalhasson. Adom a füzet rövid tartalmát.

A mű ott kezd, mikor a dogmatizáló orthodox irányzat ellenében fellép a pietismus (Spencer főműve 1675-ből) leírása a magyar pietista Torkos, Bel, Bárány neveit, mialatt a küzdőfelek háta megett kialakul a *felvilágosodás iskolája* épen a hallei tanár Wolf Keresztély János hatása alatt s II. Frigyes pártfogása mellett Berlinben. Végső gyümölcse a „wolfenbütteli töredékek”. Az így megrendített hitet újabb alapokon kutatják a *rationalisták*, a szentírás történelmi bírálata veszi igénybe az elméket. Wettstein, Erneszti, Semler, majd Eichhorn stb. lépnek fel. A kijelentési hit védelmezőivé a *supranaturalisták* válnak; a régibb Bengel, kinek elve: a biblia maga magának legjobb magyarázója s az ő tanítványa Oetinger (mystikus), Storr, stb. Ezzel az iskolával eljutottunk a 19. századig. Az irányzatok feltűnésénél különben szerzőnek célja, hogy „magyar elméhez illő módon csoportosítsa az együvé fogható, vagy rokon gondolkozású tudósokat.” Kant a tiszta ész bírálatát említvén, felsorolja a *régibb rationalismus* képviselőit, megemlítvén, hogy Kant és Schleiermacher hatására elkerülhetlenné lett ez irányzat újalakítása. A Schleiermacheri érzelmi theologia kellő méltatása után, mely szerint a ker. vallás a Jézussal való élet állandó érzése, áttér a *történelmi és itészeti rationalizmusra*, kezdvén annak megalapítójával, De Wette Vilmossal. Ez iskola céljául jelöli a keresztyénség eredetének itészeti alapon kinyomozását pl. Ewald stb. mialatt az új supranaturalismus az emberi észnek az isteni dolgok megismerését illetőleg Kant szerinti elégtelenségéből s a kijelentésnek az ésszel egyenlő tekintélyéből indult ki, s három nagy képviselőjének: Neandernek, Tholuck-nak és a megifjult orthodoxia vezére Hengstenberg Vilmosnak hatása kétségtelenül nagy volt. Hegel bölcsészetéhez, hogy t. i. a keresztyénség, mint fejlődés, a vallásos eszmének megvalósulása, csatlakozott Daub, a *bölcselkedő hittan* megalapítója, továbbá Marheineke, hegeli szellemű lutheri hittanával. De ezzel az u. n. jobb oldallal szemben a *radicalis baloldal* ismét a rombolás munkáját kezdi meg s vizik azt főbb képviselői: Strauss Dávid, kit a romok theologusának nevez a mű, Feuerbach, Bauer, Brunó a szélsőségekig. Ugyanezen hegeli alapon állva, csakhogy a történelmi fejlődés kezdetére irányítva tekintetét, alapítja meg *Baur Keresztély a maga iskoláját*, az ő keresztyénség két idomául a petrinismust és paulinismust ismervén el. Ilyen hatalmas támadások közben fejlődnek ki a közvetítő theologia elvei: a szembenálló ellentétek élesítésének mellőzése. sőt a két prot. felekezet egyezésének keresése, a nyomozási szellem elfogadása s a bib-

liai irány. A dogmatika főbb képviselői Hagenbach, Lange, Rothe, Nitzsch, Dorner, Beyschlag stb. az írásmagyarázása Lücke, Fischendorf és a bibliás irányu Beck, Kübel stb. A rationalista bölcseleti és itészeti irányok romboló hatása ellenében támadt fel a „hitvallásos theologia” név alatt összefoglalt confessionalis lutheranismus: Kliefoth, Vilmár, Thomasius, Luthardt, a haladó lutheranus Kahvis, s a bibliai realismus képviselői: Hoffmann, Delitzsch Ferencz s a reformátusok közül Heppé, Kohlbrügge, Böhl Eduárd dogmatikájával. Baur nyomán a rationally is új alakot ölt. Szakit a multtal s hitvallásokkal s lesz *szabad theologiává*. Indítójául Hase Károlyt nevezi meg szerző, ki csak „azt fogadja el igaznak, ami észokokkal bebizonyítható, továbbá Schenkel Dávidot, kinek „Jézus jellemképe” c. műve mindent észszerüsíteni akar. Hazánkban követők voltak Ballagi, Kovács Albert s ellenfelük Révész Imre. Még a szabad theologia *ószövetségi itészeti irányának* (Wellhausen, Delitzsch Frigyes), továbbá *dogmatikájának* főképviseleit sorolja fel. Ez utóbbiak közé számítja Schweizert, továbbá Biedermann, Lang Henriket, Schwarz Károlyt, Lipsiust, Pfliegerert, Harnack Adolfot stb. Végül a prot. theologia befejezéséül említi a Baurtól elszakadt Ritschl Albertet és iskoláját, adván főbb elveit s theologiájának 8 pontban foglalt találó ismertetését s magyarhoni hatását.

A kath. theologia ismertetése az új füzetben sokkal rövidebb kidolgozást nyert, mint a régiben volt. A febronianismus rövid felemlítésével a francia forradalom keltette visszahatásként jelentkezett ultramontán propaganda említettik, első tudományos harcra Görres József megnevezésével. Majd a „Német katolikusok” nemzeti irányának megteremtője Ronge János és az új scholastikus hittan írója Perrone János felemlítésével rátér szerző az 1864. syllabusra s ezzel kapcsolatos vatikáni zsinatra. A Hermes és nagy hatású Möhler érintésével a vatikáni zsinat keltette hatás és Döllinger s végül Hefele és Jansen stb. említettnek meg. A mű függelékét Schwájce, Németország (Bécs is ideszámítva) Hollandia és Franciaország theol. tanárainak névsora képezi.

Valóban fontos utmutató e könyvecske, mely az egyes irányzatok legkiválóbb képviselőit emeli ki s eként az újabb theologiai irányzatok nagy erdejében biztos kalauz. Stylusa tömör és jellegzetes, mely kevés szóval sokat mond, positiv irányu mellett igyekszik objectiv lenni. Nálunk a dogmatörténelem iránt mutatkozott ez ideig legkevesebb érdeklődés. Pedig a történelmet s így az egyházat is a társadalmi forrongások közben megtisztult eszmék és gondolatok irányítják. Az is kétségtelen, hogy a jellem határozottságban nyer a tudás által, s mikor volt ismeretre nagyobb szükség, mint mai korunk zürzavarában? Az ilyen kis utmutató hasznos eszköze az önképzésnek s méltó elismerés illeti érte egykori tudós professorunkat.

Lic. Lencz Géza.

GYÁSZ-ROVAT.

Gondolatok b. e. Tomory András élete fölött.

(Folytatás és vége.)

Az igazság kedvéért, meg kell vallanunk, hogy a jó Isten is vele volt. T. i. a mely szivben még hamvadozott egy életszikra, urnál, vagy szegénynél, a jó

példa útján, lánggra lobbantotta. Ott volt a nagylelkű Mudrány András, a ki ugyan, csak mintegy végső sohaj-tásként lehelt lelket a gyülekezet életébe, de a reménység olaját csepegtetni soha meg nem szűnt. Látván mások is a Tomory András munkálkodását, ragaszkodtak a jövőhöz. Így építettek évről-évre, külsőleg is, belsőleg is, a régi romok új alakot öltöttek, épületekben és valóságos érzelmekben. És Tomory András azon reménnyel zárhatta le szemét, hogy a fundamentom le van téve.

Enhíttetem már elől, hogy általában úgy volt ismeretes Tomory András, mint a ki egykissé talán túl is szereti a földet és annak javait s a papi kötelesség lelki oldalát elhanyagolja. Hát ez nem volt így. Ha nem állt is ki az utcára imádkozni, de otthon, az ő titkos házában, bensőleg imádkozott. Vagyis, a lelkesi kötelesség benső oldalára is kellő gondot fordított. Ezt jónak látom egyszerűen csak megjegyezni.

Hanem a lelkesi kötelesség mikéntjéről nem árt itt pár szót szólni. A biblia legjobb mintákat ad. Az áldozó papok és dorgáló oktató jövendőlgató próféták közt, középen áll a Krisztus, „a ki szertejárt, mindenfelé jót tevén”.

„Mindenféle jót tenni!” Ez a legmélyebb értelmű utasítás. Ez az egyetemes nagy életnek is alaptörvénye. A kölcsönhatás, vagy: ok és okozat. Láthatatlanul de mindenütt átvonul e nagy törvény, a szervetlen életen keresztül a szerves lények számlálhatlan formáin, az emberig és az emberen át a végtelenség és tökéletesség legfőbb csúcsáig, ki a dolog összekötő szálait kezében tartja.

Megérteni és gyakorolni ez élettörvényt: ez a mi legfőbb legáldásosabb föladatunk és kötelességünk. „Tudod a parancsolatokat?! no hát menj el és akképen cselekedjél!” A jócselekedet alapelve egy, de formája számtalan. Nem okoskodom sokat e dolognál, csak megemlítem, mintegy mentségül az én elköltözött jóbarátom szelleme iránt. Neki dolgozni kellett, úgy ahogy dolgozott. Népe általában két osztályból állott: uri családok, már papi hivatala kezdetén igen nehéz anyagi viszonyok között és csaknem egészen semmiből élt napszámosok és cselédek. Mind egyformán segélyre szoruló. Uri családink, fájdalom, nem akarják elismerni Krisztust földi vezetőnek, annálkevésbé a lelkeszt utmutatónak. Ők mennek a maguk útján — vesztőkre. És mentek — és elveszttek. Birtokaik, melyek megélhetési alapul szolgáltak a népnek is, idegen érzésű, törekvésű egyének kezére jutottak. Lett volna aztán Tomory András, ékesszólással megáldva, sziklakat olvasztó buzgó imádsággal telve, szíve-lelke, hirdette volna istennek igazságait házból és házon kívül. — általában lett volna csodapap a katedrán: népén, éhező népén, tanácstalan népén, rongyoskodó népén, nem segített volna semmit. Mint a bibliai pap, sietett volna a napi áldozathoz, mint a lévita, nem ért volna rá a sebesülthöz le sem hajolni, és a sebesült ott pusztult volna az áldozat, az imádság mellett és miatt. Jött egy samaritánus, kimosogatta a sebet, töltött rá bort és olajat s elhelyezte biztos menedékre. Eredj el és hasonlóképen cselekedjél! mondja Krisztus urunk. Ne hivatkozzunk soha, senkire, csak a Krisztusra. Se helyzetre, se viszonyokra, sem a kor követelményére és számtalan üres kifogásokra, — csak a Krisztusra! Egyedül Ő az Ut, élet és igazság! A gyengeség, a gyarlóság, a baj százféle, ezerféle, falun és városban, az emberek között. Ezekhez kell alkalmazni a segítség formáját is. Ha a szabolcsi napszámos nem tudott egy éket verni a kapanyelvébe, és papja megtanította rá: paphoz illően cselekedett; ha rosszul szántott, mert rossz

szerszámja volt és papja jobbat szerzett neki s ezután bővebben termett a kenyér: paphoz illően cselekedett; a megszorult embernek pénzre volt szüksége és papja tisztességes kölcsönhöz segítette: paphoz illően cselekedett, ha a hanyag, rest szolgát jól összeszidta, akkor is paphoz illően cselekedett, Krisztus urunk is pokolban mutatott helyet az ilyennek. S még számtalan ilyen dolgot, melyben az élet annyira változatos. Belátta, kitapogatta munkakörének egybefüggő dolgait és mozzanatait s igyekezett rendet állapítani meg a mozgó dolgok és alakok között, hogy az élet lehető sima medret és folytonos rendeltetése szerint. Mert az élet hullámzik és folyik, alant és fent a végtelenségig, bennünk és körülünk, közel és távol, látva és látatlanul: az élet árja folyik, áramlik, kereng s minél szabadabban minél simábban, minél zavartalanabban: annál szebb, öszhánzóbb, boldogítóbb. Nekünk e nagy, belátásra kell törekednünk s ahoz alkalmazkodnunk s akkor a munka eredménye kétségtelen. Először istenországát és annak igazságát és mindenek megadatnak nektek!

Visszaemlékezem úgy 30—40 esztendővel hátra, kis és nagyobb diák koromról.

Sokszor átutaztam Szabolcs községen, túl a Tiszán Kenyézlóre, a papi családhoz, keresztszüleimhez. Mindannyiszor elbámultam és elgyönyörködtem a szép virágos uri udvarokon, gyümölcsös kerteken, gondolván a jó módra, gazdaságra, boldogságra, mely előttem zavartalannak, örökkévalónak tűnt fel, ott az emlékezetes földvár tövében! Csak az nem fért a fejembe, miért olyan elhagyatott a templom, paplak, iskola és környéke?! Rányitok a bibliából Aggeus próféta könyvére s olvasom mindjárt elején a következőket: Így szólt a seregeknek ura ezt mondja a nép: nem jött még el az idő, az ur háza építésének ideje. Az ur pedig így szól Aggeus próféta által, mondván: ideje-e nektek, hogy ti mennyezetes házakban lakozzatok, holott ez a ház romban áll?! Most azért ezt mondja a seregeknek ura gondoljátok meg jól dolgaitokat! Sokat vetettetek, de keveset takartok, esztek de meg nem elégsztek, isztok de meg nem részegedtek, ruházkodtok, de meg nem melegsztek, a bérlő is lyukas zsacszkóra bérel! Ezt mondja a Seregeknek ura, gondoljátok meg jól a ti dolgaitokat!

De hogy gondolták meg!

Valóban csodálatos eltevéjedése az emberi értelemnek, hogy műveltségével össze tudja egyeztetni az elhagyatott, rongyos templomokat s míg lova, marhája sertése, míg kutyája számára is megfelelő, sokszor díszes lakóhelyeket emel épített, még ha kölcsönpénzen is, addig lelke művelődésének, istenfiuságának szent hajlékát teljesen figyelmen kívül hagyja! Hiszen nem léphet annyit az ember, hogy minden lépése ne kiáltaná égis hatóan, hogy eszmények nélkül sárrá válik az ember, egyénében és összegében és nem tehet okosabbat az okos ember, mintha a tiszta eszménység ápolására minél hatékonyabb eszközöket tart fenn és ápolja azokat.

Ma már nincs uri nép Szabolcsban, nincsenek uri virágos udvarok, gyümölcsösök, de a mag elvesztett a jövőhöz, istenháza diszben áll, körül és belől, iskolája rendben van, nevelésügye anyagiak hiányán, nem mulik s a Mudrány-kastélyt öröklő lelkes, ha magas tornácáról széttekint kis faluja felett és a multak nagy emlékeről a ma is ép ezeréves földváról, egy letűnt dicsőség borongó hangulata nehézkedik lelkére, — van, a mi eloszlatja lelke boruját, reménysugárt hint a jövőre: a Tomory András munkás lelke.

A ki övéiről gondot nem visel, a hitetlennél alábbvaló! int az irás. Hát Tomory András gondot viselt övéiről. Pedig ugyanám csak egy pálcával jött át a Jordánon. Mint szegény szülők gyermeke, csak hajlamokat örökölt, de földet nem. De itt is bebizonyult, hogy nincs becsebb örökség, mint az *arravalóság*. Papi fizetése kihasznált földcskében és züllő párbérekben, fel van srófolva papiroson 693 frt. 20 kr. értékre, de ebből bátran leüthetünk 20—25 %-ot. Elmondtam elől, hogy mit művelt e földön és földdel. A szó szoros értelmében orcája verejtékével ette kenyerét. És a mi legnagyobb volt a ki letörölte verejtékeit, aztán tovább verejtékezett vele: egy hü feleség. Nem volt sem idejük, sem hajlamuk, a könnyű időtöltésekre és nemcsak nyárban, a Bölcs Salamon okos fiujával, hanem télen is gyűjtögettek. Azt mondja egy angol példabeszéd, hogy csak az első 100 frt. megszerzése nehéz, a többi már e 100 frt. gyűjti. Így történt Tomoriéknál is. Mi mindnyájan bámultuk azt a fékezhetlen szorgalmat, szinte szenvedélyes munkásságot, melyet férj és feleség, mintha egymással versenyezzenek, kora hajnaltól késő estveig napról-napra, megcsináltak. Mint az áradat, mely maga ássa medrét s minél mélyebb e meder, annál nagyobb erővel, hatékonysággal ássa tovább s hömpölygeti habjait örvénylő rohamában. S ma a hajdani szegény papi-család birtokában van a hajdani uri népek vagyonának jelentékeny része és pedig másod-harmad uzsorás kezekből.

Nagy tanuság ez nagyonsokónknak, kik ölbetett kézzel zugolódunk és panaszkodunk és sztrájkolni fogunk majd az Urral szemben is.

Hanem e nagy szorgalomnak, visszája is van. Fájdalom, minden dolognak, a legszebbnek is van visszája, még az isteni fenségnek is... ördögnek nevezik a theologia. Igen nehéz, sőt lehetetlen fentartani az egyensúlyt. Ha figyelmünk folyvást és kizárólag egy pontra tapad, látóképességünk mintegy elvész a többi dolgokra nézve. *Ha nagyon vonz valami, végre annak uralma alá jut az egyén s a helyett, hogy ő uralkodnék a dolgokon, a dolgok lesznek urra föllette.* Még szentségbe se jó mélyen elmerülni, mert időelött angyallá foszlik az egyén. A tulságos zsenik felemésztik az anyagot s vagy hülyeségbe, vagy örületbe jutnak. Van példa elég.

Szegény megboldogult barátom, mikor a hosszú nagy életsiettség miatt kimerülve, vánszorogva, közel és távol kereste az életerőt és hijába kereste, ő is jáz orvosokat, kicsinyelte és dehogy gondolta volna el, hogy a bölcs gondviselés mindnyájunk élet-mécsét megtölti elegendő olajjal, de meg van szabva, hogy estve csak bizonyos ideig égessük s ha mi mégis egész éjjeleken át, és pedig fokozott lánggal égetjük, nem árulnak több olajat e földi világban.

Hát elégett, ellobogott ő is idő előtt. De a mit végzett, az bőven elég volt arra az időre. Azt hisszük, hogy talentumainak kamataival meg van elégedve az élet Ura.

Andrássy Kálmán.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az iskolai év ünnepélyes megnyitása** szept. 10-én d. e. 9 órakor történt meg a Nagytemplomban, hová a kollégiumi tanárok és

tanulók hosszú sorokban vonultak fel. A segélykérő imádságot Csiky Lajos a főiskola papja, a gyakorlati lelkipásztorkodástan tanára mult évi theol. dékán tartotta. Az imádság előtt és után a főiskolai énekkar énekelt. Szerettük volna a szépen fejlődő és nagy tömegével imponáló tanítóképezdei énekkart is hallani. Az istenítészet után, melyen több szüle is részt vett, a gyülekezet a kollégiumba vonult átal, hol a kistanács-teremben a szokásos szerencsekívánatokat és üdvözléseket akad. rektor, Simonffy Imre helyi gondnok és Kovács József Debr. v. polgármestere végezték. Ezután volt a feszült figyelemmel várt rektori székfoglaló és ennek kapcsán dr. Haendel Vilmos buzdító beszéde a kollégiumi ifjúsághoz. Feltűnést keltett, hogy a kerület nem képviseltette magát. E héten folytak le a beiratkozások és részben az ifjúsági mozgalmak is. Szépen sikerülnek a különböző theologiai vizsgálatok. Tanulni még tudnak ifjaink s ez vigasztaló akkor, midőn oly sok a panasz lelkészképzésünk ellen.

— **A szász luth. püspök lemondása.** Müller Frigyes nyugalomba vonul. Müller Frigyes, az evangélikus szász egyház püspökét, főrendiházi tagot, aki 78 éves saját kérelmére, aggkorára való hivatkozással, nyugdíjazták. Müller Frigyes 1848. óta áll az evangélikus egyház szolgálatában. 1893-ban lett püspöke az ág. hitv. ev. szászoknak s 13 évig viselte ezen méltóságot. Egyháza érdekeiben igen nagy tevékenységet fejtett ki s ő kezdeményezte 1890-ben azt a szász nagygyűlést is, a mely a szász politika magyarbarát fordulatát jelentette, utódja a főrendiházban Gyurácz Ferenc pápai lelkész és püspök lesz.

— **Nagy adomány a kollégiumi nagykönyvtárnak.** Szabó Imre tiszaszöllösi lelkész közbenjárására nagy adományhoz jutott a könyvtár. Néh. *Fazekas András* m. kir. kamarásnak, a jászkunok hires nádori alkaptányának nagyobb részt magyar jogtörténeti gyűjteménye. Az értékes könyveket *Fazekas Irma, Sarolta és Klára* urkisasszonyok tiszaszöllösi birtokosok néh. *Fazekas Károly és Szanday Schréter Amália* leányai és örökösei adományozták könyvtárunknak. Fogadják érte mindnyájunk köszönetét.

— **A dunántúli ág. evang. egyházkerület és a prot. egyetem.** A dunántúli ág. ev. testvéreknek nem kell a prot. egyetem. Nekik nem kell felekezeti tudomány, csak állami theol. fakultások és theol. otthonok. Legalább így gondolja ezt a tudós dr. *Masznyik Endre* theol. tanár, kinek javaslatára ág. ev. testvéreink az ügyet levették a napirendről. Nagyon helytelenül, de mit teheszünk ellene? Ha a lelkes *Raffay*, ki a debreceni egyetemnek már is alapítója, nem tudta meggyőzni kollégáját, s nem tudta megnyerni hitsorsosait az ügynek, mi még úgy sem leszünk rá képesek. Erővel se lehet megfogni senkit. Itt általános nagy magyar prot. egy-

házi és nemzeti érdekről van szó. Ezek majd csak érvényesülnek a magok természetes sulya folytán is azoknál, kik nem a szétválasztó erőket szolgálják, hanem az összekötő kapcsokat keresik. Reméljük lesznek ilyenek odaátal is. Mi pedig itt az alföldön és itt a ref. egyházban fogjunk még jobban össze. Az ügy, melynek szolgálatába állottunk, ott is ellenségekre talál, a hol jóbarátokat hittünk. Annál inkább felkell karolni nekünk, a kikre megvalósítása rámaradt.

— **Új püspök.** Az ág. h. ev. bányakerület megüresült püspöki székébe Scholtz Gusztáv budapesti esperes választotta meg 217 szavazattal Szeberényi Lajos 138 szavazata ellenében. Az új püspök ki a magyar érzelmi pártján volt a jelöltje most 64 éves. Magas állásában szívből üdvözljük.

— **Egyházkerületi gyűlések.** A dunamelléki ev. ref. egyházkerület közgyűlését szept. 21-ikére hívta össze az elnökség Budapestre. A dunántúli kerület gyűlése pedig, mint már hirt adtunk róla, szept. 18-án kezdődik Pápán.

— **Elhunyt lelkész.** Részvétel közöljük a gyász-hirt, hogy Keeskeméthy Jenő a duna-almási gyülekezet lelkésze, a tatabányai egyházmegye és a dunántúli egyházkerület tanácsbírája e hó 2-án 56 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt.

— **Egyházi mulatságok a vidéken.** A kakszentmártoni ev. ref. egyház toronytetőzete javára e hó 16-án zártkörű táncvigalmat rendez. — A homoki ifjuság az ev. ref. új iskola fölépítésének költségeire e hó 16-án zártkörű táncmulatságot rendez. — A pettyéni ev. ref. egyház harang-alapja javára e hó 23-án zártkörű táncvigalmat rendez. — A szamosdobi gör. kath. egyház javára az ottani fiatalság e hó 16-án zártkörű táncmulatságot rendez.

— **Hajduszoboszló ünnepe.** Szept. 2-án volt 300 éve, hogy Bocskay István alig ezernyi vitéz lovas hajduinak adományozta Szoboszló határát. Ez idő óta 20,000 lakosu várossá nőtt az első telepések községe, melynek 24 iskolája, szép temploma, polgári iskolája, tekintélyes és gomba módra növekvő pénzügyintézetei, kezdődő salétromos földje, ártézi kutjai vannak s mindenekfelett áldott határa, melyen kétannyi nép kétszeresen nagyobb jólétben is élhetne. Nem csuda hát, ha a hálás utódok méltóan megülték a Bocskay adomány és a város alapítás 300-ados évfordulóját, templomi isteni tisztelettel, emléktábla leleplezéssel, és nagy áldomással. A templomi emlékbeszédet Béltékyl Lajos ref. lelkész mondta Róm. 8. 31. Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? alapján. Az ünnepségen a vármegye vezető férfiai Wessprémy Zoltán főispán, Kovács Gyula alispán is megjelentek és mind végig kitartottak. A hálás hajduk szobrot is fognak állítani a nagy fejedelemnek, kinek emlékét az ünnepi szónokok ékes szavakkal magasztalták, a nagyszámu közönség pedig szívébe zárta s a maga módja szerint étellel, itallal, dallal és tánccal is ünnepelte. Igen helyesen. De azt kérdezzük a derék szoboszlói hajduktól és a többi hajdu városok la-

kosaitól, hogy ez-e az egyetlen és legméltóbb módja a nagy fejedelem emlékezte megörökítésének? Vajjon nem kellene-e egyébként és intézményileg fentartani nagy alakját és szellemét annak, ki népének igazi Mózes, bölcs vezére, tövényhozója és szervezője vala? Felmerült a terv egy szegényház iránt. Ez kicsiny lenne a Bocskay nagy nevéhez. De tudunk mutatni egy magasabbra: a Bocskay egyetemre. A Hajdu városoknak, magának Hajdúvármegyének ilyen nagy alkotásokra kell gondolnia, ha méltó emléket akar állítani Bocskay Istvánnak. Az ide vonatkozó előterjesztés lehetne legmegfelelőbb tárgya a Bősziroményi diszvármegyei közgyűlésnek is. Egyetem mely tehetségeket nevel, állást gazdagságot, kitüntetést hatalmat jelent az alföldi magyarságnak és első sorban a borsodárnak. Egyetem, mely a szárazsággal, elhagyottsággal küzdő Alföld felvirágozását jelenti.

— **Adminisztrátori kinevezés.** Jezernický Aladár körmendi segédlelkészt Somogyi Gyula őrségi esperes Barabásszeg anyaegyházba kinevezte adminisztrátornak.

— **Köszönet.** Dr. Bősziroményi Emil ügyvéd, nagykolcsi birtokos, az ott épülő ref. templomra a maga részéről 300 koronát adott, külön gyűjtőívön pedig 75 koronát gyűjtött. E nemes szívi adakozásért ez uton is legmélyebb köszönetét fejezi ki, az egyháztanács.

— **A hajduszoboszlói ev. ref. tanítótétel** ma egy hete tartotta első gyűlését az iskolai év megújítása alkalmából. Az ujonnan választott kartársak üdvözlése után a szokásos tisztujítás ejtetett meg. Jegyzőül Váci Endre, könyvtárnokul Márton Lajos, pénztárnokul Bősziroményi Ferenc választottak meg.

— **A baptista hitközség megalakulása.** A mint értesülünk, a hatóság közhirre tette miszerint a baptista hitközség Debrecen székhelyével a vármegyét illetőleg Hajduszoboszló, Kaba, Tetétlen, Nádudvar, Hajduhatház, Sámson, Téglás és Alsójózsa állomásokkal megalakult, Szücs Imre pedig hitközségi előjáróvá és hitszónokul lett Debreczenben megválasztva. A hatóságokkal szemben előforduló hivatalos ügyek elintézésével és kezelésével Hajduszoboszlón: Cs. Kovács Gábor VII. tized 258. házszám alatti lakos. Kabán: Molnár Károly. Tetétlen: Teleki Sándor. Nádudvaron: özv. Gellér Mihályné. Tégláson: Legozé Bálint. Hadházon: Madar Imre. Sámsonban: Nagy Ferenc. Alsójózsan: Kovács Mihály bíztattak meg.

— **Gyászhir.** Kun Béla ugoosa-gyulai reform. lelképásztort volt nagyváradi, majd vésztői lelkészt hét-főn délután temették el egyházának s a környék tiz falujából összerereglett papságnak részvéte mellett. Enyhítő balzsam elégtételével hatott egy árván maradt nagy család, a koporsót körül álló özvegy édesanya és hat gyermek szívére, mikor Szikszay Zoltán esperes szájából, ki a templomban a gyászszertartást végezte, azt hallották, hogy az elhunyt családfő, mint lelkész „azzal a mi az Úr által neki adatott, egész életében hiven sáfárkodott.” A sirnál, mely a lankás hegyoldal árnyékában fogadta az anyaföldben a sok csapástól sújtott lelképásztort hamvait, Biky Ferenc tekeházi lelkész mondott beszédet, felemlítvén, hogy az elhunyt az alatt a pár esztendő alatt, mióta új állomás helyén van, teljesen utat talált a szívekhez „nemes egyéniségével, hatalmas szónoklatával és szózatosszávaival.” A szeretet-

ből, a mivel az elhunytat a határszéli egyházmegye papjai körülvették, fakadt a bucsubeszéd, melyet a „derék öreg barátról“, a „kedves Béla bátyánkról“ a máramaros-ugocsai lelkészi kar nevében Ladányi Endre fertősalmásai lelkész mondott. A temetésen tisztársai közül ott voltak: Szikszay Zoltán esperes, máramarosszigeti lelkész, Biky Ferenc tekeházi, Sárkány Lajos Feketeardói, Bihari Lajos salánki, Ladányi Endre fertősalmásai, Szép Ferenc tisztauhelyi, Szentpéteri Pál neveletlenfalui, Varga Károly halmi-i, Király Antal bökényi lelkészek. A boldogult élete végéig nem tagadta meg ifjúkori lángolását, harcosa maradt a nemzeti politikának s legutóbb az ifj. Ugron Gábor főispáni installációján mondott ragyogó szónoklatot Nagyszőlősen a 48-as eszméről. Béke legyen porain, hiszen kevés béke jutott neki az életben osztályrésül... A Halál mindent kiegyenlítő, megbocsátó közösségében legyen a föld röge könnyű Ő felette és az ismerősök, kartársak, rokonok, jóbarátok részvételében a vigasztalás enyhítő balzsama szomorúságra és gyászra hívott kedveseivel. A. B. F. R. A.

— **A hajduböszörményi** Bocskay ünnepeket rendező bizottság ez uton adja a „Magyar protestáns ioodalmi társaság“ a „Tiszántuli ref. egyházi értekezlet“ és Belmissiói egyesület tisztelt tagjainak előzetesen tudomásul, hogy szálloda Hajduböszörményben nincs. A kik mindenáron szállodába óhajtanak elszállásoltatni, méltóztassanak jelentkezni s akkor Debrecenben gondoskodunk szállodáról. A vonat összeköttetés olyan, hogy reggel fél 7 órára érkezik Debrecenből Hajduböszörménybe és este 10 órára érkezik Bösörményből Debrecenbe vonat. Az ut háromnegyed órát vesz igénybe. Kéri a bizottság a jelentkezett vendégeket, hogy érkezésük idejét mielőbb pontosan tudassák, mert különben a vonattól beszállítás iránt nem tud intézkedni, a mi legalább a vendégekre lesz kellemetlen és hogy lehetőleg szeptemb. 29-én a délutáni 5 óra 45 perces vonattal érkezzenek. A kedvezményes jegyek és az elszállásolási lista idejében meg fognak küldetni kinek-kinek. Kedvezményes jegyet kiadni csak jogosított testületi tagoknak, vagy tag-egyesületek képviselőinek van a bizottság feljósítva.

— **Tanárhány a hódmezővásárhelyi főgimnáziumban.** Csak nem régen töltötte be az Oláh Imre nyugdíjazásával megürült latin történelem tanszéket az egyháztanács s nemsokára ismét új tanárt kell arra a tanszékre választania. Nevezetesen a megválasztott Tárci Károly drt a kultuszminiszter a munkácsi állami főgimnáziumhoz nevezte ki rendes tanárnak. Minthogy pedig a Sükösd Gyula elhalálozásával megürült latin-görög tanszék szintén betöltetlen, a Verkey Béla választása ügyében beadott felebezés pedig letárgyalva nincs, hettekig, talán hónapokig három tanszék lesz üres a főgimnáziumban.

— **Egyházmegyei közgyűlés.** A nagyszalontai ev. reform. egyházmegye f. évi szept. hó 5-én, Nagyszalontán, a gimnázium gyűléstermében Széll Kálmán esperes és gróf Tisza István gondnok társelnöklete alatt tartotta nyári

rendes közgyűlését. A gyűlést esperes magasan szárnyaló gyönyörű imája nyitotta meg, majd a gyűlés alkotó tagjainak üdvözlése és az egyházak képviselőinek igazolása után megkezdődött az egyház és iskolák ügyei feletti tanácskozás. A 28 pontból álló tárgysorozat letárgyalása után délután 1-kora kaszinó disztermében közebédre gyűltek össze, hol több figyelemre méltó felköszöntő hangzott el. A megelőző nap délutánján tanügybizottsági ülés volt, melyen több fontos tanügyi kérdés nyert elintézt.

— **Meghívó a „Luther-Társaság“nak a magyar-honi E. E. E. Gyámintézettel egyidejűleg 1909 szept. hó 22—23-ik napjain Pozsonyban megtartandó XX. rendes évi közgyűlésére.** Napirend: I. nap szombaton, szept. 22-én. A Gyámintézet és Luther-Társaság tagjai reggel Budapestről, a nyugati pályaudvarról 8 órakor gyorsvonaton elutazván, délelőtti 10 óra 56 perckor Pozsonyba érkeznek. D. u. 2 1/2 órakor évi közgyűlés a pozsonyi ev. egyház tanácstermében a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó. 2. Az intéző-bizottság jelentése. 3. Évi számadás. 4. 1907. évi költségvetés. 5. Tisztújítás. 6. Esetleges indítványok. (Az igazgató Tanács ülését már megelőzőleg pénteken, szept. 21-én, esti 6 órakor Budapesten, a Deák-téri testvér-egyháznak II. em. kis üléstermében tartja, a mely ülésre az Igazgató-Tanács tagjai ezuttal külön meghívotnak.) Este 6 órakor Luther ünnepély a nagy templomban. Ennek tárgysorozata: 1. Gyülekezeti ének. (Jövel Szentlélek Úristen.) 1. Imádság. Mondja Pröhle Henrik lelkész. 3. Régi magyar énekek. a) Az anyaszentegyház siralma b) Szánja az Úristen. Előadja a pozsonyi egyház vegyeskara Frühwirth Samu karmester vezetésével. 4. Dr. Láng Lajos lt. alelnök, egyházmegyei felügyelő üdvözlő megnyitó beszéde. 5. Dr. Zsilinszky Mihály elnök emlékbeszéde Bocskay István koráról. 6. Az ördögűző ténia. Költemény Kozma Andortól. 7. Karének. Motette. Előadja az egyházi vegyeskar Frühwirth Samu karmester vezetésével. 8. Ünnepi beszéd, tartja Löv Fülöp, d. t. ker. gyámintézeti elnök. 9. Gyülekezeti közének. (Erős vár a mi Istenünk.) 10. Adakozás a Luther-társaság javára. II. nap, vasárnap, szept. 23-án d. e. 9 órakor gyámintézeti istentisztelet, d. e. fél 10 órakor a Rázga emléktábla felavatása, d. e. 11 órakor gyámintézeti közgyűlés. A helyi ünnepek sorrendjét a pozsonyi ág. hitv. egyházköztség határozza meg és teszi közhírré. Mindezen ülésekre a Luther-Társaság tagjait és barátait, valamint szeretet hitsorsosainkat ezennel tisztelettel meghívjuk. Budapesten, 1906. év augusztus hó 15-én. Zsilinszky Mihály elnök, Láng Lajos alelnök, Horváth Sándor alelnök, Majba Vilmos titkár. Kedvezményes vasuti jegyek ügyében intézkedett az elnökség; a vendégek elszállásolásáról pedig a pozsonyi gyülekezet elnöksége fog gondoskodni. Kérem ennél fogva a Gyámintézet és a Luther-Társaság t. tagjait, a kik ezen gyűlésein ken megjelenni és a kedvezményeket igénybe venni óhajtják, hogy eziránt legkésőbb folyó évi szeptember hó 15-ig alulirotnál jelentkezzenek. Falvay Antal, jegyző Budapest, IV., Deáktér 4.

— **Beiratkozások a főiskolában.** A főiskolában már-már végére járnak a beiratkozások a mennyiben már megcsappant a tömeges jelentkezések száma is. Most már körülbelől meglehet állapítani mindkét facultáson a hallgatóknak a

számát. Eszerint a jogakadémia I. évfolyamán idáig beiratkozott 105 joghallgató, a teológia akadémia I. évfolyamán pedig 40 hittanhallgató. A szám rendkívül örvendetes jelenségül szolgál a jövő tanév mozgalmas életére vonatkozólag a mennyiben ezen jelekből látni lehet, hogy a főiskola hallgatóinak száma ez évben sem fog megcsökkenni.

— **Halálozás.** A tiszántuli református lelkésznek egyik veterán tagja dőlt ki *Bán Sándor** szentjőbbi lelkészben, a ki f. év aug. 31-én jobblétre szenderült. A megboldogult 48 éven át hirdette az Ur igéjét s Szentjőbbon az itteni kicsiny gyülekezetben 44 évig lekipásztoroskodott. Temetése szeptember 2-án volt még pedig vasárnap lévén óriási részvét mellett. A háznál Nagy István érmelléki esperes mondott a székhez szóló imát, míg a nagy közönséget teje a be nem fogadható templomban Veress István diószegi lelkész prédikált Zsid. 13, 7 alapján a református lelkész küzdelmes életéről. A sirnál Szentkirályi Károly kölyi lelkész megható szavakban bucsuztatta el az elhunytat hiveitől és lelkésztársaitól.

— **Üres hely az Andaházi Szilágyi intézetben.** A tiszántuli ev. ref. egyházkerület folyó évi őszi közgyűlése kivételesen felveszi tárgyai közé a cimben nevezett intézet egy megüresedett helyének betöltését. Felhívom az illetékes rokonokat, hogy a tiszántuli főt. és mélt. egyházkerületi közgyűléshez címzett kérvényeiket megfelelő mellékletei (Keresztlevel, iskolai bizonyítvány a mult tanévről, és arról, hogy az illető fiu valamelyik főgimnáziumunknak beirt növendéke, s a rokonságot igazoló egészsége és újraoltási bizonyítványok f. évi okt. 15-ig küldjék be hozzám (Péterfia 8.) Debrecen 1906. szept. 12. Csiky Lajos And. Szil. int. gondnok.

— **Iskolaszentelés.** A tállyai ev. ref. egyház szept. hó 9-én szentelte fel nagy ünnepély keretében ujonnan épült gyönyörű iskolahelyiségét. Az ünnepély isteniszteleti részét a helybeli ev. ref. dalárda közreműködésén kívül Hézsér Emil egyh. megyei főjegyző s helybeli lelkész végezte. Az ünnepély után bankett volt, este pedig az iskolai pénztár javára az uri kaszinó helyiségében táncmulatság. Az épület összes költségét 12.000 koronát özv. Hura Györgyné született Thorányi Zsuzsánna urnő tervezte, ki az egyházzal már a multban is igen sokszor jót tett.

— **Választások.** A barsi ref. egyházegyében aug. 29-én volt a lelkészi főjegyzői és a lelkészi és világi tanácsbírói állásokra beadott szavazatok felbontása. A főjegyzőségre és a lelkészi tanácsbíróiságra Bihary Kálmán pozbai lelkész, a világi tanácsbíróiságra pedig Kádár Kálmán választott meg.

— **Tóth Lajos** ródádfai felsőbaranyai egyházmege ref. lelkész, 50 éves korában, rövid szenvedés után aug. 30-án elhunyt.

— **Halálozások.** A gömöri ev. ref. egyházmegyének ismét gyásza van. Csak nem rég hantolták el Nagy Pál esperest, most ismét egy hajdan erős oszlopa dőlt ki az egyháznak. A pelsőci ref. egyház presbyteriuma a

* A megboldogult szép nekrológiát jövő számunkban közöljük. Szerk.

maga és az egész gyülekezet nevében fájó szívvel jelenti hogy vallásos ihlettel teljes, mindig kész nagyérdemű lekipasztora : Szentpéteri Sámuel kiérdemült esperes, egyházmegyei tanácsbíró, zsinati atya, konventi képviselő, a gömörmegeyi ev. ref. és általános tanító-egyesületek tiszteletbeli tagja, a Ferenc József rend lovagja a pelsőci egyházban eltöltött 69 évre terjedő buzgó és hűséges hivataloskodás után f. hó 4-én 91 éves korában végelgyengülésben elhunyt. Halála egyházi körökben és megyszerte általans részvétet kelt, s folyó hó 6-án nagy részvét mellett helyezték örök nyugalomra az erdemes férfiú hült tetemeit. A templomban *Dusza János* hamrai lelkész mondott felette gyászbeszédet s *Csiki Béla* vezetésével a pelsőci énekkar siratta el búsongó énekekkel. A temetőben *Bónus László* káplánja bucsuzott el tőle. Áldott emléke e nagy papunknak, a *Kiss Aron*, Kun Bertalan püspökök kor és tanuló társának, barátjának.

— **Egyházi aranykönyv.** Dr. László Kálmán gondnok és Tóth Lajos kir. járásbíró, presbiter, a somorjai ref. gyülekezetnek a régi, elavult, fából való urasztala helyébe egy szépen faragott, veres márványból való urasztalát adományoztak, s a gyülekezet tagjai már erről vették aug. 19-én a szent jegyeket.

— **Lelkészeiktatás.** A kovácsvágási ref. gyülekezet aug. 5-én fogadta kebelébe új lekipásztorát : *Kocsis Jenő*, volt aszalói segédlelkész. A hivatalos beiktatást *Körössy József* végezte.

— **Egyházi választások.** A vajdahunyadi ref. egyházmegye legközelebb tartott gyűlésén Bartha Lajos elhunyt esperes helyébe Jano Albert hátszegi lelkész esperesnek, Juhász Izidor piski-i lelkész főjegyzőnek, Kállay István hosdái lelkész tanügyi előadónak választotta meg egyhangulag.

— **A költő kegyelele.** A radnóti kis temetőben évek óta nyugosza csendes, örök álmát a falu jeles szülöttének. Pósa Lajosnak édesanyja, a ki életében páratlanul gondos szeretettel csüggött az ő jó fián s lelke mélyéből örvendezett az országos híru költő sikerein. A hálás, hűségesen szerető fiu és kedves, gyöngéd hitvese pedig odaadó gondossággal, feláldozó készséggel, ápolták a jóságos anyát, s mióta szemét lehunyta, emléket kegyelettel őrzik, sirját viágos kertté varázsolják s gyászünnepé avatják minden évben halála forduló napját. Folyó hó 2-án volt ez idén a kegyeletes ünnepély, melyen Radnót község apraja-nagyja résztvett, s a virágokkal elhalmozott sirhant körül ünneplőben gyülekezve lélekemelő, megható módon adtak kifejezést a szívükben élő emlékezésnek az elhunyt iránt.

— **Lelkészeválasztás.** Radácsi István tiszánai segédlelkész a nagyidai egyház (Abauj) gyülekezet lelkészevé választotta.

— **Kinevezés.** A hadügyminiszter Antalfy László kassai segédlelkész, akit a nagyidai egyház csak nemrégén választott papjává, — kassai táborig lelkészevé nevezte ki.

— **Az édes apai szív cselekedete.** Magyarböödben folyó hó 2-án avatták fel ünnepélyesen azt a harangot, amelyet Csabay János egyháztag boldog emlékü fia, Csabay János Sárospatakon végzett theologus s volt énekkari elnök emlékére az egyháznak öntetett. A harang 640 kor. került s amennyiszer megszólal, hirdeti majd az apáknak a fiok iránt ápoló véghetetlen szeretetét, s a harang öntető nemes szívét és szívének sirig tartó gyászát. Így szentelni tel a fájdalomt, ez igazi keresztény lélek gyümölcse.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

N. K. Makó. Vettem, köszönöm. — F. I. Krassó. Jövő számban. — Ny. S. Halábor. Még nincs megállapítva novemberben lesz valószínűleg. Az avatást előzőleg tudtul adjuk. — S. L. Nagyváradi. Kaptam, köszönöm, várom. Nincs imminens baj. — N. E. K.-Palád. Köszönöm. Kár, hogy eddig késett. — Sz. J. Izsnyéte, M. F. Oros. Jövő számban.

Tartalom-jegyzék: Imádság. Csiky Lajos. — A belhivatalnokok egyházi adója. Dr. Ferenczy Gyula. — Tanügy: Főjegyzői jelentés az országos református tanáregyesület múlt évi működéséről. S. Szabó József. — Közéletünk: A beregi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. — a. — Irodalom. — Gyászrovat. Emlékezés b. e. Tomory András élete felett. Andrassy Kálmán. — Különlélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A nyugdíjazás folytán megüresedett körösladányi nagy leány-iskolai tanítói állomásra, mely segéd-lelkésséggel kapcsolatos össze.

Javadalmazás: 1. Kézpénz: 200 azaz kétszáz korona, mely összeg évnegyedenként egyenlő részletekben előre fizettetik az egyház pénztárából. — 2. Buza: 27 (huszonhét) mázsa 60 kilogram, — 3. Árpa: 7 (hét) mmázsa 40 kgr. — 4. Négyszáznyolcvannégy korona földválság évnegyedenkénti egyenlő részletekben az egyház pénztárából előre fizetve. 5. Tisztességes lakás melléképületekkel és kerttel.

Kötelesség: Az elemi IV—V—VI leányosztályok tanítása az egyházkerületi B) tanterv szerint; lelkész akadályoztatása esetén megfelelő lelkészi szolgálat teljesítése és lelkésznek egyháztársadalmi működésben segédkezés.

Ezen iskolához van csatolva jelenben az ev. ref. ismétlő iskolás leányok tanítása, melyért a község a tanítónak 110 (száz tíz) koronát fizet; ugy szintén az ipariskolai II. és III. osztályos növendékek tanítása, melyért szintén a község a tanítónak 200 (kétszáz) koronát fizet.

Pályázhatnak tanítói oklevéllel bíró lelkész jellegű egyének, valamint hittanhallgató ifjak is. A megválasztott egy évi próba idő után — ha oklevele nincs — az oklevél megszerzése után fog állandósíttatni.

Pályázati határidő szeptember 22-dike, a mikorra a kellően felszerelt kérvények tanítói oklevéllel vagy azt pótló bizonyítvánnyal, esperesi megerősítéssel ellátott szolgálati bizonyítvánnyal, lelkészi minőséget igazoló bizonyítvánnyal esetleg hittanhallgatói évek végzését igazoló bizonylattal alólírotthoz küldendők.

Az állás október 1-én elfoglalandó.

Körösladány, 1906. szept. 1.

Tóth József
ev. ref. lelkész.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű

harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
— a legolcsóbban szállít —

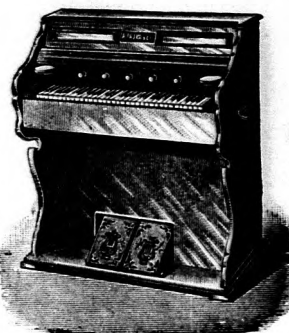
Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele.

Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele.

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanulóknak külön százalék engedmény.

Megjelentek és minden hazai
könyvkerekedőnél kaphatók

TROCSÁNYI BERTALAN

sárospataki könyvkereskedő legújabb
kiadványai:

	kor.
Édes Vincze. Koporsó feletti imák rövid siri szókkal	2.—
Hódossy Béla. Énekek, dalok. Prot. egyh. énekkarok számára	2.—
— Tárogató. Magyar dalgyűjtem.	1.—
Dr. Horváth Cyrill. A Batthyányi-codextről. Irod.-tört. tanulm.	2-50
Novák Lajos. Ref. temetési énekeskönyv	1-40
Novák Sándor. Szász Károly élete és művei	2-40
Pásztor Sámuel. Karénektár	6.—
Radácsi György. Emlékjelek — bizonyosságok	5.—
Wirth-Rohoska. Új idők, régi igazságok. Egyházi beszédek	3.—

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

előbb **László Albert** és társa

A tiszántuli egyházkerület főbizománya

Iskolakönyv és tanszer kereskedésében

DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

A közelgő iskolai idény alkalmából legelőnyösebben szerezhetők be mindenféle iskolai könyvek, írószerek és iskolai felszerelések.

Nagy részletes képes árjegyzék ingyen és bérmentve küldetik.

A tanév kezdetével a tankönyv- és tanszer-szükségletek beszerzésére bátrak vagyunk czégünket szives figyelmébe ajánlani.

Magyarország összes felekezeti, községi és állami iskoláiban használt

TANKÖNYVEK

és segédkönyvek állandóan raktáron vannak s így abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy becses rendelését azonnal és **a legujabb kiadásban** szállíthatjuk.

Czégünk országszerte kiérdemelte a nagyközönség bizalmát s ezentul is pontos, lelkiismeretes és előzékeny kiszolgálással igyekszünk e bizalmat öregbiteni.

Nagy raktárt tartunk különféle református ima- és énekeskönyvekből a legegyszerűbb kötéstől a legdiszesebbig.

Mélyen t. vevőink kényelmére ajánlkozunk **papir, író- és rajzszerek** szállítására is.

A nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által engedélyezett és Magyarország legtekintélyesebb népiskoláiban használatban levő tankönyvkiadványaink teljes jegyzékét kívánatra készséggel megküldjük. — Becses megrendeléseit már most kérjük eszközölni, hogy a nagy munkatorlódás ne akadályozhassa a rendelés gyors elintézését.

Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer : fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege árá 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele a fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszertárban Debrecen az Arany egyszarvuhoz.

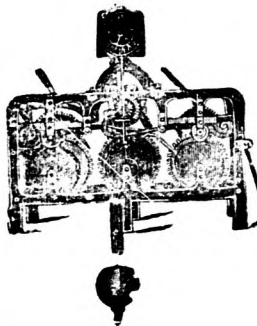
Toronyórák

palota-, városközi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Első magyar — villamos erőre berendezett —
hangszergyár.

STOWASSER J.

cs. és kir. udv. hangszergyáros

a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű vonós-, huros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: huros, vonós, fuvó-hangszerek készítésében és javításában. — **Hangfokozó-gerenda!!** mely által bármely hegedű, gordonka, melybe az illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Kezesség minden egyes hangszernél.** — **Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.** Régi mesterhegedűk vétele és eladása. **Legnagyobb gyár és raktár.** Saját találmányu (Rákóczi) **tárogató:** általános elismert legjobb, mely tökéletes solo-hangszerré általam konstruáltatott. Iskolával 35 frttól feljebb. — **Orgona-harmoniumok.** A gyönyörű hang, melyet a világhírű legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

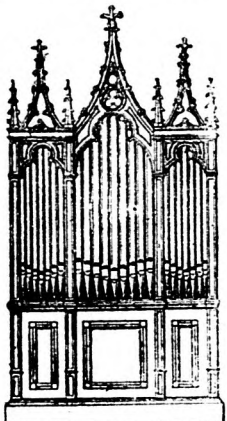
Az összes hangszerek javítása különleges szaksterű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és kicsinyben.

Országh Sándor

orgona- és hangszergyáros

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy diszoklevéllel” és Ferencz József lovag „renddel” kitüntetve, az 1904. évi veszprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangu, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felsőrészükön a hegedű-hez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok illetékesekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokait. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi vagy éremmel kitüntetve.

REF. ZENEKÖZLÖNY

ből mindenki kérjen mutatványszámot Sárospatakról.

Gummi és rézbélyegzők
állandó festékpárnák,
számozógépek,
rézpecsétnyomók és
izléses nyomtatványok
gyorsan, pontosan és olcsón

szerezhetők be

Az Első Magyar

Ruggyanta-bélyegzőgyár és Nyomdában

DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szöszéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kiránat szerint stylusban, leréltári irománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

☞ ☞ Legujabb gyógyszer. ☞ ☞

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszereehztök.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ **férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.** ☞

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövegekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postávalszemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1851-ben.